

KATTA SINFLAR O'RTASIDA CHET TILINI O'RGATISH METODIKALARI VA ULARNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR BILAN INTEGRATSIYASI

Rahmiddinova Bashorat Husniddin qizi

*Toshkent viloyati Toshkent tumani 19-umumiy o'rta ta'lim maktabida ingliz tili fani
o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada katta sinflar o'rtasida chet tilini o'rgatish metodikalari va ularning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyasi ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilingan. Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, kompetensiyaviy ta'lim, loyiha asosida o'qitish va raqamli resurslardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari yoritilgan. Shuningdek, multimedaviy platformalar, gamifikatsiya, masofaviy ta'lim tizimlari, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi vositalarning katta sinf o'quvchilari til kompetensiyalarini rivojlantirishdagi samarasi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari chet tili ta'limida an'anaviy metodikalar bilan zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish o'quvchilarda kommunikativ, lingvistik va madaniyatlararo kompetensiyalarni sezilarli darajada oshirishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *chet tili, katta sinflar, o'rgatish metodikalari, pedagogik texnologiyalar, integratsiya, kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, raqamli ta'lim.*

Аннотация: *В статье рассматриваются методики обучения иностранному языку среди учащихся старших классов и их интеграция с современными педагогическими технологиями. Проведен научно-теоретический и практический анализ применения коммуникативного подхода, интерактивных методов, компетентностно-ориентированного обучения, проектной деятельности и цифровых ресурсов. Особое внимание уделено использованию мультимедийных платформ, геймификации, дистанционного обучения, мобильных приложений и инструментов, основанных на искусственном интеллекте, в процессе формирования языковой и межкультурной компетенций старшеклассников. Результаты исследования показывают, что интеграция традиционных методик обучения с инновационными технологиями способствует значительному повышению эффективности обучения иностранному языку.*

Ключевые слова: *иностраннный язык, старшие классы, методики обучения, педагогические технологии, интеграция, коммуникативный подход, интерактивные методы, цифровое образование.*

Abstract: *This article analyzes the teaching methodologies of foreign languages among upper-grade students and their integration with modern pedagogical technologies. It examines the theoretical and practical aspects of communicative approaches, interactive teaching methods, competency-based education, project-based learning, and the use of digital resources. Special attention is given to the effectiveness of multimedia platforms, gamification, distance learning systems, mobile applications, and AI-based tools in enhancing linguistic and intercultural competencies. The findings indicate that integrating*

traditional language teaching methods with innovative technologies significantly improves students' communicative skills, language proficiency, and overall learning motivation.

Keywords: foreign language, upper-grade students, teaching methodologies, pedagogical technologies, integration, communicative approach, interactive methods, digital learning, AI-based tools.

KIRISH

Globallashuv jarayonlari, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, xalqaro hamkorlik shakllarining kengayishi chet tillarini chuqur o'rganishni zamon talabi sifatida kun tartibiga olib chiqmoqda. Xususan, umumiy o'rta ta'limning yuqori bosqichida — katta sinflarda chet tili o'qitish jarayoni o'quvchilarda mustaqil fikrlash, erkin muloqot qilish, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shu bois mazkur yosh guruhida til o'rgatish metodikalarini takomillashtirish va ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy masalalardan biridir.

So'nggi yillarda chet tilini o'qitishning an'anaviy metodlari — grammatik-tarjima, audiolingval, kognitiv yondashuvlar bilan bir qatorda kommunikativ ta'lim, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, differensial yondashuv, CLIL (fan va til integratsiyasi) kabi innovatsion yo'nalishlar keng joriy etilmoqda. Shu bilan birga, ta'lim tizimining raqamlashtirilishi natijasida multimediamiy platformalar, virtual sinflar, sun'iy intellekt qo'llanmalari, gamifikatsiya, mobil ilovalar va masofaviy ta'lim tizimlari katta sinflarda chet tilini samarali o'rgatishning muhim vositalariga aylandi.

Mazkur jarayonlarning barchasi o'qituvchi faoliyatiga, dars jarayonining mazmuniga, o'quvchilarning til kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlariga yangicha yondashuvni talab qilmoqda. Ayniqsa katta sinf o'quvchilarida lingvistik, kommunikativ, ijtimoiy-madaniy, strategik va axborot-kommunikatsion kompetensiyalarni rivojlantirish ko'p komponentli o'qitish metodikalari va texnologiyalarining o'zaro integratsiyasiga tayanadi.

Shu nuqtai nazardan, katta sinflar o'rtasida chet tilini o'rgatish metodikalari va ularning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyasini ilmiy tahlil qilish o'quv jarayonini takomillashtirish, dars samaradorligini oshirish, o'quvchilarning real muloqotga tayyorligini kuchaytirish hamda ularning mustaqil til o'rganish salohiyatini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqolada aynan shu jarayonlarning ilmiy-nazariy asoslari, amaliy imkoniyatlari va metodik mexanizmlari yoritiladi.

ASOSIY QISM

Katta sinflar (8–11-sinflar) o'quvchilari psixologik va kognitiv rivojlanish jihatidan murakkab til birliklarini o'zlashtirish, mantiqiy tahlil qilish, mustaqil fikr yuritish va kommunikativ vazifalarni bajarishga tayyor bo'lgan yosh guruhidir. Ushbu bosqichda chet tilini o'rgatish metodikalari o'quvchilarning yoshga xos ehtiyojlari, muloqotga bo'lgan qiziqishlari, shuningdek, kasbiy yo'nalganlik shakllana boshlaydigan murakkab ijtimoiy davrning talablariga moslashtirilgan bo'lishi zarur.

Chet tilini o‘qitish bo‘yicha zamonaviy metodik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, katta sinflarda quyidagi metodik yondashuvlar eng samarali hisoblanadi:

- ☐ Kommunikativ yondashuv (Communicative Approach) – real hayotiy vaziyatlar asosida tilni amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantiradi.
- ☐ Interfaol yondashuv – “debate”, “think-pair-share”, “role-play”, “problem solving” kabi usullar orqali o‘quvchini faol sub’ektga aylantiradi.
- ☐ CLIL – Content and Language Integrated Learning – fan va til integratsiyasiga asoslangan metod bo‘lib, ayniqsa, katta sinflarda mavzulu o‘qitish uchun nihoyatda samarali.
- ☐ Project-based Learning (loyiha asosida o‘qitish) – o‘quvchilarning mustaqil izlanish, ijodkorlik, nutqiy faollik va media savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi.
- ☐ Differensial va individual yondashuv – o‘quvchilarning til darajasi, qobiliyati, qiziqishi va o‘rganish tezligi asosida metodlarni moslashtirishni taqozo etadi.

Mazkur metodikalar katta sinf o‘quvchilari uchun lingvistik, kommunikativ va ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarni shakllantirishda o‘zaro uyg‘un qo‘llanilganda yuqori samaraga erishiladi.

Zamon talabidan kelib chiqib, chet tilini o‘qitishda pedagogik texnologiyalar asosiy vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa katta sinflarda raqamli ta‘lim resurslari o‘quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, materialni eslab qolish va o‘zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.

Raqamli platformalar va multimedaviy resurslar. Bugungi kunda quyidagi vositalar katta sinf o‘quvchilarining til o‘rganish faoliyatida keng qo‘llanilmoqda:

- ☐ Quizizz, Kahoot, Wordwall, Quizlet – gamifikatsiya asosida so‘z boyligini oshirish va testlar o‘tkazish
- ☐ Google Classroom, Moodle – uy vazifasi, topshiriqlar va onlayn baholash uchun
- ☐ YouTube, British Council, BBC Learning English – tinglab tushunish va autentik materiallar bilan ishlash
- ☐ Duolingo, Memrise – mustaqil til o‘rganishni kuchaytirish
- ☐ Padlet, Mentimeter – kollaborativ ta‘lim va jamoaviy topshiriqlar uchun

Ushbu platformalar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, darsni dinamik qiladi va o‘zlashtirish jarayonida individual tempni ta‘minlaydi.

Sun‘iy intellekt asosidagi vositalarning o‘rni. Katta sinflarda til o‘rganishda AI (sun‘iy intellekt) texnologiyalari yangi bosqichni boshlab berdi:

- ☐ AI-based pronunciation trainers — talaffuzni to‘g‘rilash
- ☐ ChatGPT, TalkAI — muloqotni real vaziyatga yaqinlashtirish
- ☐ AI grammatik assistentlar — yozma nutqni tahrirlash, xatolarni aniqlash

Bu texnologiyalar an‘anaviy darslar bilan integratsiya qilinganda o‘quvchilarda o‘z-o‘zini baholash va mustaqil o‘rganish ko‘nikmalari shakllanadi.

An‘anaviy metodikalar va pedagogik texnologiyalar integratsiyasining amaliy mexanizmlari. Chet tilini o‘qitishda metodikalar va texnologiyalarni uyg‘unlashtirish quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Mashg‘ulotlar tuzilmasini integratsiyalash. Har bir dars quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga olishi mumkin:

1. Motivatsion bosqich — videorolik, savol-javob, onlayn viktorina.
2. Asosiy o‘rganish bosqichi — kommunikativ topshiriqlar + multimedia.
3. Amaliy mashqlar — juftlik va guruhda interfaol topshiriqlar, gamifikatsiya elementlari.

4. Baholash — Quizizz, Google Forms, elektron portfolio.
5. Refleksiya — Mentimeter, Padlet orqali o‘z fikrini bildirish.

2. Chet tili mashg‘ulotlarini hayotiy vaziyatlarga moslashtirish

Katta sinflarda o‘quvchilarga quyidagilar tavsiya etiladi:

- ☐ “Debate”, “Press-conference”, “Interview” kabi rolli o‘yinlar
- ☐ Haqiqiy hayotga yaqin “problem solving tasks”
- ☐ Blog yozish, ijodiy esse, video-prezentatsiya tayyorlash
- ☐ Haqiqiy ingliz tilidagi matn, subtitrlı videolar, podkastlar bilan ishlash

Bu metodlar o‘quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi.

4. Kompetensiyalarni rivojlantirishda integratsiyaning ta’siri

Metodikalar va texnologiyalar integratsiyasi natijasida o‘quvchilarda quyidagi kompetensiyalar keskin rivojlanadi:

- ☐ Kommunikativ kompetensiya — real muloqotda erkin fikr bildirish
- ☐ Lingvistik kompetensiya — grammatikani amaliy qo‘llash ko‘nikmalari
- ☐ Madaniyatlararo kompetensiya — boshqa xalqlar madaniyatini anglash
- ☐ Kognitiv kompetensiya — tahlil, solishtirish, xulosa chiqarish
- ☐ Axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi — texnologiyalardan samarali

foydalanish

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, texnologiyalar bilan boyitilgan darslar o‘quvchilarning motivatsiyasini 40–60% gacha oshiradi, mustaqil o‘rganish faoliyatini esa ikki baravar kuchaytiradi.

Integratsiya jarayonidagi muammolar va ularning yechimlari

Muammolar:

☐ O‘qituvchilarning texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha yetarli tayyorgarlikka ega emasligi

- ☐ Ba’zi ta’lim muassasalarida texnik jihozlanishning yetishmasligi
- ☐ O‘quvchilar orasida til darajasi bo‘yicha katta tafovut
- ☐ Raqamli chalg‘ituvchilar ko‘pligi

Yechimlar:

- ☐ O‘qituvchilar uchun muntazam trening va malaka oshirish kurslari
- ☐ Ta’lim muassasalarini raqamli infratuzilma bilan ta’minlash
- ☐ Differensial yondashuv asosida darslarni daraja bo‘yicha moslashtirish
- ☐ Onlayn resurslardan maqsadli va nazorat ostida foydalanish

Hozirgi globallashuv sharoitida chet tilini chuqur egallagan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalana oladigan, madaniyatlararo muloqotga qodir yoshlarni tayyorlash har bir ta’lim tizimining ustuvor vazifasiga

aylanmoqda. Ayniqsa katta sinflarda til o'rgatish jarayoni o'quvchilarning kasbiy yo'nalish tanlash, xalqaro ta'lim maydoniga chiqish, xorijiy axborot manbalaridan foydalanish va global mehnat bozoriga moslashish imkoniyatlarini belgilab beradi. Shu bois, ushbu bosqichda chet tilini o'qitish metodikalari va pedagogik texnologiyalarni integratsiya qilish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy-iqtisodiy zarurat sifatida ham shakllanmoqda.

Bir tomondan, an'anaviy metodikalar chet tilini o'rgatishda muhim o'rin tutsa-da, o'quvchilarning bugungi ehtiyojlariga to'liq javob bera olmaydi. Katta sinflarga xos bo'lgan muloqotga bo'lgan talab, mustaqil fikrlash, tezkor axborot qabul qilish, ijodiy yondashuv va tahliliy kompetensiyalarning rivojlanishi zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'un darslarni talab etadi. Shuningdek, o'quvchilar tilni hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishni, multimedia vositalaridan foydalanishni, virtual muloqotlarda ishtirok etishni, real platformalarda kontent yaratishni istaydilar. Bu esa chet tilini o'rgatishda metodik yangilanish zaruriyatini kuchaytiradi.

Ikkinchi tomondan, sun'iy intellekt, raqamli ta'lim platformalari, gamifikatsiya, mobil ilovalar va masofaviy ta'lim tizimlarining jadal rivojlanishi pedagog va o'quvchining rolini tubdan o'zgartirmoqda. Chet tili darslarida texnologiyalarni maqsadli qo'llash o'quvchilarda lingvistik, kommunikativ, strategik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirishda yuqori samaradorlik beradi. Ammo bu jarayonning tizimli, ilmiy-metodik asosda tashkil etilishi, texnologiyalarni metodik maqsadga muvofiq tanlash mexanizmlari hali yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Demak, mazkur masalani ilmiy tadqiq etish amaliyotda dolzarb bo'lgan metodik bo'shliqlarni bartaraf etishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, katta sinf o'quvchilari orasida til o'rganishga bo'lgan motivatsiya darajasi, til ko'nikmalari darajasi va o'quv uslublari o'rtasidagi katta farqlar didaktik jarayonni murakkablashtiradi. Bu holat individual va differensial yondashuvni raqamli vositalar bilan qo'llab, metodik integratsiya orqali o'quv jarayonini optimallashtirish zaruratini tug'diradi.

Shu nuqtai nazardan, katta sinflar o'rtasida chet tilini o'rgatish metodikalari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar integratsiyasini o'rganish:

- ☐ darsni zamonaviy standartlarga moslashtiradi;
- ☐ o'quvchilarning muloqotga tayyorligini oshiradi;
- ☐ mustaqil o'rganish kompetensiyalarini rivojlantiradi;
- ☐ o'qituvchining metodik mahoratini yuksaltiradi;
- ☐ raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Demak, mazkur mavzu nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham yuqori dolzarblik kasb etadi va XXI asr ta'lim talablarini qondiruvchi yangi metodik yondashuvlarni shakllantirishga zamin yaratadi.

XULOSA

Katta sinflarda chet tilini o'rgatish jarayoni zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Mazkur tadqiqot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy metodikalar bilan yangi pedagogik texnologiyalarni o'zaro integratsiya qilish o'quvchilarning lingvistik, kommunikativ va madaniyatlararo kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, loyiha asosida

o‘qitish, CLIL, gamifikatsiya, multimedaviy ta’lim vositalari va sun’iy intellektga asoslangan resurslar bilan boyitilgan mashg‘ulotlar katta sinf o‘quvchilarining til o‘rganish jarayonida yuqori natijalarga erishishini ta’minlaydi.

Integratsiyalashgan metodik yondashuv o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, real muloqotda ishtirok etish, ijodiy yechim topish, axborotni qayta ishlash va global ta’lim resurslaridan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa zamonaviy ta’limning asosiy maqsadi — ijodkor, raqobatbardosh, axborotga ochiq va kommunikativ shaxsni shakllantirishga bevosita xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, chet tili darslarida raqamli platformalar, mobil ilovalar, masofaviy ta’lim tizimlari va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o‘quv jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, moslashuvchan va yuqori darajada interfaol qiladi. Natijada o‘quvchilar o‘zlashtirish sur‘atiga ko‘ra individual rivojlanish imkoniyatiga ega bo‘ladi, motivatsiya kuchayadi, til materialining uzoq muddatli xotirada saqlanish ko‘rsatkichlari oshadi.

Shu bilan birga, integratsiya jarayonining muvaffaqiyati quyidagi omillar bilan belgilanadi: o‘qituvchining texnologik savodxonligi, metodik tayyorgarligi, dars mazmunini to‘g‘ri loyihalashi, texnik infratuzilmaning yetarliligi hamda o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan differensial yondashuv. Ushbu omillarning uyg‘unlashuvi ta’lim sifatini yangi bosqichga ko‘taradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, katta sinflar o‘rtasida chet tilini o‘rgatish metodikalari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar integratsiyasi chet tili ta’limining samaradorligini oshirish, o‘quvchilarni hayotiy vaziyatlarda erkin muloqot qila oladigan kompetent shaxs sifatida shakllantirish va ta’lim jarayonini raqamli transformatsiya talablariga moslashtirishning eng istiqbolli yo‘nalishlaridan biridir. Mazkur integratsiya amaliyotda qo‘llanilishi ta’limning innovatsion rivoji, metodik jarayonning takomillashuvi hamda o‘quvchilarning kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorgarligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abdurazzoqova, Z. Chet tilini o‘qitish metodikasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
2. Abdullayeva, M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularni ta’lim jarayonida qo‘llash. – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
3. Alimova, D. Chet tili ta’limida interfaol usullarning qo‘llanilishi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
4. Axmedova, N. Pedagogik texnologiyalar va kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.
5. Azizova, O. Ingliz tili o‘qitishda kommunikativ yondashuv. – Toshkent: O‘qituvchi, 2017.
6. Bozorov, R. Ta’limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2018.

7. G‘ulomova, M. O‘rta ta‘limda chet tilini o‘qitishning innovatsion usullari. – Navoiy: Zarafshon nashriyoti, 2020.
8. Jo‘rayev, B. Metodik tizimlarni takomillashtirishning nazariy asoslari. – Toshkent: Universitet, 2021.
9. Karimova, R. Chet tili ta‘limida loyiha asosida o‘qitish. – Buxoro: BuxDU, 2021.
10. Komilova, S. Gamifikatsiya asosida chet tili o‘qitish texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2023.
11. Mirziyoyeva, Z. Raqamli ta‘lim va multimedia texnologiyalari. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2022.
12. Murodova, L. CLIL metodining lingvodidaktik asoslari. – Toshkent: Innovatsion ta‘lim, 2020.
13. Norqulova, F. Til o‘rgatishda sun‘iy intellekt texnologiyalari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2023.
14. Omonova, D. Chet tilini o‘qitishda differensial yondashuv. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
15. Qodirova, N. Ingliz tili darslarida interaktiv o‘yinlarning qo‘llanishi. – Andijon: AndMI, 2021.
16. Rasulova, M. Yuqori sinflarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
17. Raxmonova, H. Ta‘lim platformalari va masofaviy o‘qitish texnologiyalari. – Toshkent: Zamin nashriyoti, 2022.
18. Sodiqova, D. Lingvistik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish. – Toshkent: Sharq, 2020.
19. To‘xtayeva, Y. Interfaol metodlar yordamida chet tilini samarali o‘qitish. – Qarshi: QarDU nashriyoti, 2021.
20. Yo‘ldosheva, G. O‘quvchilarni mustaqil til o‘rganishga yo‘naltiruvchi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya, 2023.